

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

8-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 8 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Baxranov Sherzod

O'ZBEKISTON SSRDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI YECHIMINI TOPISHDA BUTUNITTIFOQ PAXTACHILIK ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI O'RNI	10-16
---	-------

Bazarbayeva Nilufar Anorbayevna

MILLIY HUNARMANDCHILIK: USTA-SHOGIRD MUNOSABATLARNING TRANSFORMATSION JARAYONLARI	17-21
--	-------

Sattarova Marhabo Mamatovna

O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOLERANTLIK VA UNING MADANIY-SIYOSIY JARAYONLARIGA TA'SIRI	22-30
--	-------

Raxmatov Mirjon

BUXORO VILOYATIDA BOJXONA TIZIMINING SHAKLLANISHI TARIXIDAN	31-38
---	-------

To'xtasinov Mira'zam

SOMONIYLAR DAVLATI: HARBIY ISLOHOTLAR VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI	39-42
---	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kuliboyev Azamat Shonazarovich

DAVLAT SEKTORIDA HISOBNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	43-48
---	-------

Azgarov Abdumutalib

INTERNET-MARKETINGNING UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA QO'LLANILISHI HOLATI TAHLILI	49-56
---	-------

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

IMPACT OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT CLIMATE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	57-60
--	-------

Otabekov Javdod

GO'SHT YETISHTIRISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI	61-68
--	-------

Navruzov Dilshod Ismatullayevich

AKSIYADORLIK JAMIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA'MINLASH	69-74
--	-------

Uralov Temur Boxodir o'g'li

ENERGETIKA KORXONALARI AUDITI NATIJALARINI Hujjatlashtirish VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	75-81
--	-------

Samandarov Og'abek

ENERGIYA XAVFINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA ARDL MODELINING AHAMIYATI	82-86
---	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yuldashev Rustam Daniyrovich

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA FALSAFIY TARBIYANING JAMIYAT

RIVOJLANISHIDAGI O'RNI 87-93

Adilov Zafar Yunusovich

ATROF-MUHIT TA'LIMI VA EKOLOGIK ONG: BARQAROR KELAJAK SARI YO'L 94-98

Berdikulova Surayyo Aslamovna

IJTIMOIIY ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI ME'YORLARINING SHAKLLANISHI 99-104

Taniqulov Jonibek Ashirkulovich

ZAMONAVIIY O'ZBEKISTON JAMIYATI SHAROITLARIDA TA'LIM MADANIYATI 105-113

Yarbaev Xasan Xazratqulovich

JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASH:

MILLIIY VA GLOBAL XAVFSIZLIK KONTEKSTIDA TAHLIL 114-118

Maxsudjonov Kamronjon

MA'RIFIY TASHKILOTLAR TIZIMINING SHAXS MA'NAVIIY MADANIYATIGA

TA'SIRINING IJTIMOIIY-FALSAFIY AHAMIYATI 119-123

Qo'chqarov Oybek G'ulomovich

INDUSTRIYA 4.0 DAVRIDA TA'LIM VA KASB-HUNAR INTEGRATSIYASI:

IJTIMOIIY-FALSAFIY YONDASHUV 124-128

Otaqulov Elyor Madiyrovich

EKOLOGIK KONFLIKTNING FALSAFIY MOHIYATI 129-136

Mamatqulov Rashid Pazilbekovich

TUSHUNCHA USTIDA MANTIQUIY AMALLAR 137-141

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Niyazov Ravshan Turakulovich

SKOTT TUROVNING "AYBSIZLIK PREZUMPSIYASI" ROMANIDA DIALOGLAR

XUSUSIYATI VA PERSONAJLAR XARAKTERISTIKASI 142-148

Yunusova Xilola Ravshan qizi

KONSEPTUAL INTEGRALLASHUV: O'ZBEK TILIDAGI

"V+(I)B YURA TURMOQ" ANALITIK ASPEKTUAL QURILMA TAHLILI MISOLIDA 149-154

Absalamova Gulmira Sharifovna

LINGVOSEMANTIK YONDASHUVDA ADABIY-LUG'AVIIY TERMINLARNING

NAZARIY TAHLILI: KRIS BOLDIK LUG'ATI ASOSIDA 155-158

Dadajanova Aziza Karimullayevna

THE ROLE OF CULTURAL CONTEXT IN TRANSLATION:

A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE 159-170

Bahromjonova Shahnoza Xolmatovna

YAPON XALQ ERTAGIDA TURFA VARIANTLILIK HAMDA ERTAKDAGI

RAMZIIY MA'NOLAR: "MOMOTARO" (SHAFTOLIDAN TUG'ILGAN BOLA)

ERTAGI MISOLIDA 171-175

Babajanova Iqbol Salomaddinovna

SHAXS OTLARINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI 176-180

<i>To'xtayeva Sarvinoz</i> DUNYO VA O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA ETNONIMLARNING O'RGANILISHI	181-184
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> TED XYUZ VA IBRAYIM YUSUPOV SHE'RIYATIDA POETIK ILHOM MANBALARI QIYOSI	185-189
<i>Ismatullayeva Nargiza, Qosimova Malika Xurshidovna</i> CHALLENGES AND INNOVATIONS IN SIMULTANEOUS INTERPRETER TRAINING IN CHINESE UNIVERSITIES: THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN PEDAGOGY	190-195

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>O'rinboyev Rustamjon</i> A SOCIO-LEGAL ANALYSIS OF THE EVERYDAY TRANSNATIONAL LIVES OF UZBEK MIGRANTS IN RUSSIA	196-206
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> YER NIZOLARINI SUDLARDA KO'RISH TARTIBI	207-212
<i>G'ofurova Dilafruz</i> AYOLLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN HAYOTGA QARSHI JINOYATLARNING KRIMINALISTIK TAVSIFI: NAZARIY VA AMALIY MUAMMOLAR	213-218
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> PROKUROR TAQDIMNOMASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MASALALARI	219-223
<i>Juraeva Asal</i> OBSTACLES IN ENFORCING ICA AWARDS IN UZBEKISTAN	224-228
<i>Ходжаева Ширин</i> ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И ОБЪЁМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ООН В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЗДОРОВЬЯ	229-239
<i>Imomniyozov Doniyorbek</i> SUN'IY INTELLEKT SOHASIDA ALGORITMIK JAVOBGARLIK: IJTIMOIY, HUQUQIY VA TASHKILIY YONDASHUVLAR	240-250
<i>Asadov Shahriddin Faxriddinovich</i> XIZMATLAR TUSHUNCHASINING HUQUQIY VA IQTISODIY TAHLILI: SIVILISTIK DOKTRINA NUQTAI NAZARIDAN	251-254
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ АНТИДЕМПИНГОВЫХ И КОМПЕНСАЦИОННЫХ ПОШЛИН В РАМКАХ ВТО И УЗБЕКИСТАНА	255-262
<i>Anarbayev Eldor</i> KONSESSIYALARNI XORIJIY DAVLATLARDA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH	263-269
<i>Ibrohimov Azimjon</i> KORPORATIV IMKONIYATLAR DOKTRINASI: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY QONUNCHILIK	270-278

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Qurbonov G'ulomjon G'afurovich</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISHNING METODLARI, SHAKLLARI VA VOSITALARI	279-285
--	---------

<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i> TRANSFORMATIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING KOMPETENTLIK YONDASHUVI BILAN BOG'LIQLIGI	286-293
<i>Muxammadjonov Muslimbek</i> OLIY TA'LIMDA TALABA MARKAZLI YONDASHUVNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI ...	294-302
<i>Khabibullaeva Dilshoda</i> FUNCTIONS OF CODE-SWITCHING IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING CLASSROOMS IN UZBEKISTAN	303-309
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi</i> INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJODIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI	310-314
<i>Hamidov Sherhali Shirinovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI VA YO'NALISHLARI	315-320
<i>Sattoriy Shohruh</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	321-325
<i>Tadjiyeva Nodira Yusupjanovna</i> TALABALARDA MUOMALA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA KOMMUNIKATSIYA JARAYONINING AHAMIYATI	326-331
<i>Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna</i> "NURLI MASKAN" TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOY HAYOTGA TAYYORLASH BO'YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O'RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI	332-336
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> TO THE CONTENT OF PRACTICAL CLASSES ON THE MODULE "DECISION SUPPORT SYSTEMS" OF THE ACADEMIC DISCIPLINE "INFORMATION TECHNOLOGIES IN MANAGEMENT"	337-341

Received: 20 July 2025
Accepted: 5 August 2025
Published: 10 August 2025

Article / Original Paper

THEORETICAL BASIS OF MANAGEMENT OF EDUCATION QUALITY CONTROL MECHANISMS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Sattoriy Shohruh Abdijabbor ogli

NamDU independent researcher,
database manager of the NamDU "Registrar's Office" department

Abstract. This article provides a theoretical analysis of the place, functional role, and evolution of education quality control mechanisms within the context of digital transformation. The author evaluates the degree of integration of modern tools in the management of the educational process, including real-time monitoring, digital indicator systems, and learning analytics technologies. Based on a comparative analysis of advanced international practices and the national context, the study substantiates the positioning of digital quality control as a strategic component of education management systems.

Keywords: digital transformation, education quality, control mechanisms, digital indicators, management system.

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI

Sattoriy Shohruh Abdijabbor o'gli

NamDU mustaqil izlanuvchisi,
NamDU "Registrator ofisi" bo'limining ma'lumotlar bazasi bo'limi menejeri

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarining boshqaruv tizimidagi o'rni, funktsional roli va evolyutsiyasi nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Muallif ta'lim jarayonini boshqarishda real vaqt monitoringi, raqamli indikatorlar tizimi va learning analytics kabi zamonaviy vositalarning integratsiyalashuv darajasini baholaydi. Ilg'or xorijiy tajribalar va milliy holatning taqqoslamali tahlili asosida, raqamli sifat nazorati boshqaruv tizimining strategik elementi sifatida asoslanadi.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, ta'lim sifati, nazorat mexanizmlari, raqamli indikatorlar, boshqaruv tizimi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I82025N48>

KIRISH

XXI asrda ta'lim tizimi dunyo bo'yicha jadal o'zgarishlarga duch kelmoqda. Bu o'zgarishlarning asosiy drayverlaridan biri bu raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt asosida shakllanayotgan yangi boshqaruv mexanizmlaridir. Raqamli transformatsiya nafaqat o'quv jarayonining shakli va mazmuniga, balki ta'lim sifati monitoringi, baholash indikatorlari, hamda nazorat mexanizmlarining samaradorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur jarayonlar ta'lim sifatini ta'minlashga doir yondashuvlarni tubdan o'zgartirmoqda va an'anaviy nazorat shakllarini zamonaviy, raqamli yondashuvlar bilan almashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, "Ta'limni raqamlashtirish konsepsiyasi", shuningdek, oliy ta'lim tizimini isloh qilishga qaratilgan qonun hujjatlari asosida raqamli transformatsiya faol amalga oshirilmoqda. Biroq, mavjud amaliyotda

raqamli nazorat vositalarining tizimli joriy qilinishi, ularning metodologik asoslarini ishlab chiqish, axborot tizimlari bilan integratsiya qilish, indikatorlar majmuasini shakllantirish va ularning boshqaruvga ta'siri yetarlicha chuqur o'rganilmagan. Bu esa, ta'lim sifatini doimiy va obyektiv nazorat qilishni ta'minlashda muammolar keltirib chiqarmoqda.

Raqamli transformatsiya ta'lim tizimidagi barcha bo'g'inlarga ta'sir etgani holda, ayniqsa sifat nazorati tizimi uchun yangicha yondashuvlar talab etilmoqda. Masalan, raqamli platformalar orqali real vaqt rejimida o'quvchilarning bilim darajasini kuzatish, sun'iy intellekt yordamida test natijalarini tahlil qilish, raqamli portfellarga asoslangan baholash tizimlarini qo'llash bugungi kunda ilg'or mamlakatlarda asosiy nazorat vositalariga aylangan. Shunday sharoitda, ushbu mexanizmlarni boshqarish tizimining nazariy asoslarini aniqlash, ularni integratsion model sifatida ishlab chiqish, hamda milliy ta'lim tizimiga moslashtirish masalalari dolzarb ilmiy va amaliy vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim sifatining nazariy asoslari o'z rivojlanishida bir nechta paradigmalar bosqichlarni bosib o'tgan. Dastlabki nazariyalar, xususan, klassik sifat menejmenti maktabi vakili J. M. Juran tomonidan ishlab chiqilgan yondashuvlar sifatli mahsulotlar sonini kamaytirishga qaratilgan bo'lsa [1], ta'lim tizimida bu yondashuv ta'lim xizmatlarining barqarorligi va standartlarga mosligi bilan ifodalanadi. Juran nazariyasining mohiyatida "oldini olish" yondashuvi yotadi — bu ta'lim sifatini nazorat qilish tizimining preventiv va monitoring xususiyatini belgilovchi tamoyildir.

Keyingi bosqichda Harvey va Grin [2] tomonidan taklif etilgan besh o'lchovli yondashuv ta'lim sifatini baholashda muhim burilish yasadi. Ayniqsa, "transformatsiya" yondashuvi raqamli davr uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, u talaba yoki o'quvchi shaxsida yuz berayotgan ijtimoiy, madaniy va kognitiv o'zgarishlarni markazga qo'yadi. Bu yondashuvda sifat bu jarayon emas, balki shaxsning o'sishi va rivojlanishidir.

Zamonaviy yondashuvlarda sifatni o'lchash faqat natijaviy indikatorlarga emas, balki ta'lim jarayonining muhitiga, texnologik vositalar ishtirokiga va ta'lim beruvchining raqamli kompetensiyasiga ham bog'liqdir [3]. Berliner [4] sifatni ko'proq tizimli yondashuv orqali izohlaydi: u ta'lim tizimining kirish (resurslar), jarayon (pedagogik faoliyat) va chiqish (natijalar) elementlarini o'zaro aloqadorlikda ko'rib chiqadi. Bu tizimli yondashuv, ayniqsa raqamli ta'lim muhitini modellashtirishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlari nazariyasi o'zining rivojlanishida an'anaviy "tekshiruv" (inspection-based), baholash (assessment-based) va so'nggi yillarda paydo bo'lgan "monitoring-based" yondashuvlar orqali diversifikatsiyalashgan. Har bir yondashuv o'ziga xos indikatorlar tizimini shakllantiradi.

OECD tomonidan ishlab chiqilgan "Education at a Glance" tizimi [5] 2000-yillardan buyon indikatorlarni makro, mezo va mikro darajalarga ajratgan holda ishlab chiqmoqda. Bu yondashuv ta'lim sifatini nazorat qilishda faqat yakuniy natijalarni emas, balki jarayonning o'zini metodikalar, darsliklar, o'quvchi faolligi va raqamli vositalardan foydalanish darajasini baholashni taklif qiladi.

Yangi indikatorlar, xususan, o'quvchining onlayn ishtirok ko'rsatkichlari, raqamli portfeli, individual o'sish dinamikasi va AKT kompetensiyalari kabi parametrlar nafaqat sifatni aniqlashga, balki u asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilishga ham xizmat qiladi [6]. Ta'lim

sifatining zamonaviy monitoring mexanizmlari zamarida “data-driven decision-making” (ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv) prinsipi yotadi [7].

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarini boshqarish masalasi — murakkab, ko’p komponentli va ko’p darajali tizim bo’lib, u ta’lim siyosati, texnologik imkoniyatlar, pedagogik metodologiya va boshqaruv madaniyati bilan chambarchas bog’liqdir. Bu tizimda faqat texnologik vositalarni joriy etishning o’zi yetarli bo’lmay, ular orqali shakllanadigan yangi boshqaruv paradigmasi, raqamli madaniyat, qaror qabul qilishda ma’lumotga asoslangan yondashuv va uzluksiz monitoring tizimlari bilan uyg’unlikda ishlashi zarur.

1-jadval. Raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarining evolyutsiyasi

Bosqich	Nazorat mexanizmining xususiyatlari	Transformatsion o’zgarishlar ta’siri
An’anaviy bosqich	Ta’lim sifati muntazam tekshiruvlar, reja asosida o’tkaziladigan attestatsiyalar, hujjatlar asosidagi baholash orqali nazorat qilinadi. Subyektivlik yuqori bo’ladi.	Raqamli vositalar mavjud emas. Nazorat o’qituvchilarning subyektiv fikriga bog’liq bo’lib, shaffoflik va tahliliy xulosa chiqarish imkoni cheklangan.
Raqamlashtirishning boshlang’ich bosqichi	Elektron kundalik, masofaviy testlar, elektron baholash tizimlari joriy etiladi. Yagona ma’lumotlar bazasi paydo bo’ladi.	Ma’lumotlar avtomatlashtiriladi, lekin tizimlar bir-biri bilan integratsiyalashmagan. Nazoratda axborotdan foydalanish boshlansa-da, qarorlar hali ham inson subyektivligiga tayanadi.
Raqamli transformatsiya bosqichi	Real vaqt rejimida baholash, o’quvchilarning onlayn faoliyati, sun’iy intellekt orqali tahlil, elektron portfel va kompetensiyaviy yondashuvlar joriy etiladi.	Nazorat mexanizmlari boshqaruv tizimiga to’liq ulanadi. O’qituvchilar faoliyati va ta’lim sifati doimiy ravishda raqamli indikatorlar asosida tahlil qilinadi. Qarorlar ma’lumotlarga asoslanadi va monitoring moslashtirilgan shaklda amalga oshiriladi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Yuqoridagi jadval asosida shuni ta’kidlash joizki, ta’lim sifatini nazorat qilish evolyutsiyasi uch asosiy bosqich orqali kechadi: an’anaviy, raqamlashtirish, va transformatsion. An’anaviy bosqichda sifat nazorati ko’proq inson resurslariga tayanadi va nazorat qilish shaffof bo’lmaydi. Raqamlashtirish bosqichida elektronlashtirilgan vositalar yordamida monitoring yuzaga chiqadi, ammo bu vositalar ko’p hollarda uzviy tizimga aylantirilmagan bo’ladi. Raqamli transformatsiya bosqichida esa nazorat tizimi boshqaruvning markaziy elementi sifatida shakllanadi, ma’lumotlar oqimi orqali boshqaruv qarorlari qabul qilinadi, bu esa samaradorlik va shaffoflikni oshiradi. Shu tariqa, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik, balki konseptual o’zgarishni anglatadi.

2-jadval. Ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarini boshqaruv tizimiga integratsiyalashuv darajalari

Integratsiya darajasi	Tashkiliy va boshqaruv xususiyatlari	Raqamli monitoring tizimining funksional roli
Past darajadagi integratsiya	Nazorat qilish bo'linmalari va boshqaruv organlari o'rtasida axborot almashinuvi minimal darajada. Nazorat faqat yillik hisobotlarga asoslanadi.	Monitoring yillik shaklda amalga oshiriladi. Real vaqt ma'lumotlari mavjud emas. Qarorlar sekin va retrospektiv tarzda qabul qilinadi.
O'rta darajadagi integratsiya	Boshqaruv organlari va nazorat tizimlari o'rtasida o'zaro aloqa mavjud, lekin u avtomatlashtirilmagan. Tizimlar alohida ishlaydi.	Raqamli tizimlar mavjud, ammo ularning roli yordamchi. Monitoring natijalari boshqaruvga kechikib yetib boradi. Qarorlar yarim avtomatik bo'ladi.
Yuqori darajadagi integratsiya	Nazorat tizimi boshqaruv jarayoniga avtomatik ulanadi. Ma'lumotlar oqimi markazlashtirilgan holda boshqariladi.	Monitoring tizimi strategik qarorlarni ishlab chiqishda asosiy axborot manbai hisoblanadi. Qarorlar tezkor, moslashuvchan va aniqlikka asoslangan holda shakllanadi. Sun'iy intellekt tahlilchilari jalb qilinadi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

2-jadval tahlilidan ko'rinadiki, ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarining boshqaruv tizimiga integratsiyalashuvi samarali ta'lim boshqaruvini ta'minlashda muhim omildir. Past darajadagi integratsiyada qarorlar asosan byurokratik yo'l bilan, subyektivlik asosida qabul qilinadi. O'rta darajada texnologik vositalar joriy etilgan bo'lsa-da, boshqaruv va monitoring orasidagi bo'shliq mavjud bo'lib qoladi. Yuqori integratsiya darajasida esa raqamli tahlil, real vaqt ma'lumotlari, va sun'iy intellekt vositalari asosida boshqaruv holati vujudga keladi. Bu esa qaror qabul qilishni shaffof, tezkor va natijaviy qiladi. Integratsiyaning bu darajasi ta'lim sifatining doimiy oshishini ta'minlovchi zaruriy omil sifatida qaraladi.

TAKLIFLAR

Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlarini boshqarish bo'yicha quyidagi kompleks, tizimli va ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqildi. Birinchi navbatda, normativ-huquqiy va institutsional darajada ta'lim sifatini raqamli mezonlar asosida baholash va monitoring qilishni tartibga soluvchi milliy standartlar, indikatorlar klassifikatori va metodik reglamentlar ishlab chiqilishi zarur. Bu hujjatlar ta'lim tizimidagi barcha ishtirokchilar uchun yagona mezon va texnologik vositalar asosida ishlaydigan monitoring tizimlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, sifat nazoratining boshqaruv jarayoni bilan uzviy integratsiyalashuvi uchun yagona raqamli boshqaruv platformasi ishlab chiqilishi va barcha ta'lim muassasalari faoliyatini u orqali real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati yaratilishi lozim.

Texnologik darajada esa, real vaqt monitoringi, learning analytics tizimlari, raqamli portfollarning avtomatik tahlili va sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan baholash algoritmlarini joriy qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali faqatgina yakuniy natijalarni emas, balki o'quv faoliyati davomiyligidagi sifat ko'rsatkichlarini doimiy ravishda aniqlash, solishtirish va tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Bundan tashqari, raqamli kompetensiyaga ega

bo'lgan o'qituvchilar shtatini shakllantirish uchun uzluksiz o'qitish, qayta tayyorlash va sertifikatlashtirish tizimi yaratilishi kerak.

Strategik boshqaruv nuqtai nazaridan esa, data-driven yondashuvga asoslangan boshqaruv modeli, ta'lim jarayonida dastlabdan raqamli indikatorlar asosida loyihalash yondashuvi, shuningdek, ta'lim sifatining raqamli reyting tizimini joriy qilish orqali ichki va tashqi monitoring mexanizmlari kuchaytirilishi lozim. Bu tizim shaffoflikni ta'minlab, ta'lim muassasalari o'rtasida sog'lom raqobat muhitini shakllantiradi va ta'lim sifati doimiy oshib borishiga xizmat qiladi.

XULOSA

O'tkazilgan ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim sifatini nazorat qilish mexanizmlari endilikda alohida faoliyat turi emas, balki boshqaruv tizimining tarkibiy va strategik elementi sifatida qaralishi lozim. Tadqiqot natijalari ta'lim sifati monitoringining evolyutsiyasi an'anaviy tekshiruv usullaridan to sun'iy intellektga asoslangan real vaqt tahlil vositalarigacha yetaklab kelayotganini ko'rsatadi. Biroq, ko'plab ta'lim tizimlarida bu transformatsiyaning institutsional va texnologik darajadagi uzviy integratsiyasi hali ham sust amalga oshmoqda.

Boshqaruv tizimining samaradorligi raqamli sifat indikatorlari asosida tahlil qilingan axborotlar bilan boyitilmasa, ta'limdagi islohotlar faqat formal xarakterda qoladi. Shu sababli, mavjud muammolarni bartaraf etish uchun monitoring tizimini raqamlashtirishdan tashqari, ularni real boshqaruv qarorlariga bog'lovchi integratsion model ishlab chiqish muhimdir. Shuningdek, milliy ta'lim tizimining raqamli muhitga mos moslashuvi uchun standartlashtirilgan indikatorlar, boshqaruv jarayoniga ulanadigan axborot tizimlari va raqamli kompetensiyalarga ega subyektlar faol ishtiroki ta'minlanishi lozim.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Juran J. M. *Juran on Quality by Design: The New Steps for Planning Quality into Goods and Services* // Free Press. – 1992. – P. 1–350.
2. Harvey L., Green D. Defining quality // *Assessment & Evaluation in Higher Education*. – 1993. – Vol. 18, No. 1. – P. 9–34.
3. Guri-Rosenblit S. *Digital Technologies in Higher Education: Sweeping Expectations and Actual Effects* // Nova Science Publishers. – 2009. – P. 1–184.
4. Berliner D. C. The near impossibility of testing for teacher quality // *Journal of Teacher Education*. – 2005. – Vol. 56, No. 3. – P. 205–213.
5. OECD. *Education at a Glance 2020: OECD Indicators* // OECD Publishing. – 2020. – P. 1–450.
6. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives* // UNESCO Publishing. – 2017. – P. 1–62.
7. Selwyn N. *Education and Technology: Key Issues and Debates* // Bloomsbury Academic. – 2016. – P. 1–224.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 8 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).